

gave over Zoutelande te bespreken, en de voorzitter vestigt onze aandacht op een boek over oude Zeeuwse kaarten. De HKW heeft een exemplaar van dit boek in ontvangst mogen nemen om daarmee het belang van oude kaarten voor historisch en heemkundig onderzoek onder de aandacht van haar leden te brengen.

Verder volgen het verslag van de VOC-rondwandeling in Middelburg, in juni j.l., de activiteiten voor de komende maanden en

deze keer veel feiten en mededelingen. Onderaan de lijst met nieuwe leden kunt u zien dat de HKW bijna 2.500 leden heeft. Halen we dit heuglijke feit nog voor het eind van het jaar?

Mocht u de komende maanden inspiratie hebben om eens wat te schrijven voor *De Wete*, laat het ons dan weten.

Leo Hollestelle

Geeft... acht! Op de plaats... rust!

Herinneringen van een dienstplichtig militair te Middelburg

In 1996 verruilde het Opleidingscentrum der Militaire Administratie (OCMA) Middelburg voor Bussum. De gebouwen kwamen leeg te staan en werden later gebruikt als asielzoekerscentrum. Het ligt in de bedoeling op de plaats van de voormalige Berghuyskazerne een schouwburg neer te zetten.

Ruim zestig jaar heeft de militaire administratie haar stempel op Middelburg gedrukt, de militairen verlevigden – alleen of in groepjes – het stadsbeeld. Ook in economisch opzicht was het garnizoen van betekenis.

Vijftig jaar terug in de tijd

In dit artikel wordt de lezer een blik gegund in het COAK-leven van vijftig jaar geleden, de tijd dat de auteur er zelf gelegerd was. Een momentopname dus.

Nadat de infanterie Middelburg in 1929 had verlaten, werd in april 1933 jaar de opleiding tot dienstplichtig onderofficier-administrateur naar de Zeeuwse hoofdstad verplaatst. Deze opleiding, waarvoor in 1938 een nieuw lesgebouw werd neergezet, kreeg de benaming SDOA, School voor Dienstplichtige Onderofficieren-Administrateur, populair gezegd het kantoorpersoneel van het leger.

Na de bevrijding werd de naam SDOA gewijzigd in COAK (Centrale Opleidingschool voor Administratief Kader), later in OCMA (Opleidingscentrum der Militaire Administratie).

In de eerste naoorlogse jaren was de opleiding vooral gericht op uitzending van administrateurs naar Nederlands-Indië. Na de soevereiniteitsoverdracht en tijdens de Koude Oorlog werden de leerlingen voor-

Het in 1938 gebouwde lesgebouw tegenover de Middelburgse kazerne, waar de auteur zijn opleiding tot dienstplichtig onderofficier-administrateur ontving. (Zeeuws Archief, HTA Gemeente Middelburg, nr. B1635)

namelijk opgeleid voor dienst in Nederland of West-Duitsland.

Van 1946 tot 1953 hanteerde Defensie het systeem van halfjaarlijkse opkomst, dat wil zeggen het oproepen van dienstplichtigen in voor- en najaar. Eerst kregen ze bij een bepaald regiment een basistraining, daarna ging een deel naar een voortgezette opleiding, bijvoorbeeld de COAK.

Organisatie en personeel

De Middelburgse opleiding heette '1e COAK'. Er was nog een 2e in Kampen, waar onder andere schrijvers werden opgeleid. De 1e COAK stond in 1952 onder commando van majoor Potteboom,

die geassisteerd werd door zijn adjudant, luitenant Van der Veen. De 1e COAK bestond uit een staf en twee schoolcompagnieën. Het kader werd gevormd door ongeveer vijftien officieren en vijftientig onderofficieren/korporaals. Verder werkte er burgerpersoneel, zoals aardappelschilsters, corveeërs en wapenpoetsers. Het totale personeel bestond uit zo'n zestig personen. Het grootste deel van het kader behoorde tot het Dienstvak der Militaire Administratie, kantoormensen in uniform. Ze waren niet al te fanatiek, al zaten er wel enkele dienstklopers bij. Voor de militaire vakken was personeel van de infanterie bij de school gedetacheerd. Koks en foeriers kwamen van de intendance, chauffeurs van de aan- en afvoertroepen.

Aankomst op de COAK

Begin januari en begin juli arriveerden 175 à 200 nieuwe leerlingen, veelal met voor-

opleiding mulo, hbs, kweekschool en dergelijke. Afhankelijk van de vooropleiding, de test en het oordeel van de commandant werd men aangewezen voor de officiersdanwel de onderofficiersopleiding.

De officiersopleiding (ca. vijftig man) was gelegerd in het uit 1949 daterende kazernegebouw aan de Korte Noordstraat, de aspirant-onderofficieren (zoals ik) woonden in de kazerne aan de Koningstraat.

Na aankomst werden de slaapzalen (ca. dertig man) en bedden toegewezen. Ook werden de klassen ingedeeld en werd een klassenoudste aangewezen.

De emblemen van het oude regiment werden vervangen door de papyrusbloem van de militaire administratie en de kraagpunten werden van oranje (officiers-) of blauwe (onderofficiersopleiding) driehoekjes voorzien. Het omwisselen van emblemen en dergelijke gebeurde op de zogenaamde rustkamer, het domein van de foerier. Daar lagen talloze uitrustingsstukken, variërend van baretten tot naaizakjes, in totaal ruim honderd artikelen.

Ik kwam in juli 1952 met twintig man van het regiment Stoottroepen, waar het hele dagen exerceren, schieten en velddienst was geblazen. In Middelburg kreeg ik het gevoel in een herstellingsoord te zijn beland. We kregen matrassen in plaats van strozakken en het etensblikje werd vervangen door een bord aan een gedekte tafel. De eerste dagen was het wennen, omdat de COAK'ers afkomstig waren van allerlei regimenten uit heel Nederland en het saamhorigheidsgevoel nog ontbrak.

Leerstof

De dag na aankomst begonnen de lessen. Na het ochtendappèl en het ontbijt marcheerden we onder leiding van de klassen-

oudste naar het schoolgebouw. We zochten het juiste lokaal op en wachtten op de leraar. Bij diens binnenkomst gingen we eerst in de houding staan, daarna meldde de klassenoudste de klas aan en dan konden we gaan zitten. We kregen onderwijs in technische en militaire vakken. Geestelijke verzorging gaf de 'aal', legerpredikant

COAK'er Jules Braat, 10 januari 1953. (Coll. J. Braat)

Van der Werf, en we kregen ook nog les in gezondheidszorg.

In het leslokaal voelde je je weer hbs'er. Er waren boeiende leraren met sterke verhalen, maar er was ook een oude adjudant bij wie je in slaap viel. Ordeproblemen waren er niet. Je keek wel uit! Het kon je je weekendverlof kosten.

Voor de vaktechnische onderdelen vergden de nodige studie. We startten op nul en werden in zes tot zeven maanden

opgeleid om de administratie van een compagnie van 150 à 200 man te voeren, en dat alles tegen een beloning van een gulden per dag. Alles gebeurde nog met de hand; kantoorautomatisering was nog ver weg.

Studeren kon je in de kazerne, op een studiedadres of in het militair tehuis. Na vier maanden werd het korporaalexamen afgenomen in het militair hospitaal. Daar zaten we aan tafeltjes gebogen over de opgaven, terwijl ernstig kijkende surveillanten rondliepen. Wie slaagde werd korporaal, met een soldij van *f* 1,25 per dag. Na het korporaalexamen vertrok ongeveer de helft van de leerlingen. De rest ging door voor sergeant.

Discipline – inspecties – tenue

De militaire wereld stond in die dagen bol van de discipline. Die stoelde hoofdzakelijk op het *Reglement betreffende de Krijgstucht*, waarvan artikel 2 inhield dat ondergeschiktheid de ziel van de militaire dienst was. Elke militair had zich daarnaar te gedragen. Naar mijn mening werd de discipline bij de COAK minder rigide gehandhaafd dan bij de infanterie. Bepaalde regels moest je echter niet overtreden, want dan ging je 'op rapport'.

Geregeld werd inspectie op de slaapzalen gehouden, waarbij een officier de ronde deed langs de bedden en kasten. Zo nodig maakte hij rapport op.

Onze overtredingen bestonden uit het dragen van lage schoenen tijdens de wacht in het Waagegebouw of het lopen met de handen in de zakken (straf: zakken dichtnaaien). Ook werden 's avonds in de kantine militairen aangetroffen in bretels of met open jasjes en liepen sommigen na de reveille in pyjama over de binnenplaats

naar de wc. Dat alles schaadde het militair aanzien!

In de kantine was het af en toe ook een bende: tafelkleedjes lagen schots en scheef, asbakken puilden uit, kranten lagen overal. Meestal werden die zaken op het appèl aan de orde gesteld, waarna de situatie verbeterde.

Velddienst – schieten

We zaten veel op school. Daarom was velddienst of schieten een welkome afwisseling. Zo nu en dan gingen we met auto's naar Vrouwenpolder waar we in de duinen velddienst hadden: kruipen, tijgersluipgang, dekking zoeken, camouflage enzovoorts. Het tempo lag niet zo hoog als bij de infanterie, want het was aangepast aan de gemiddelde kantoorman. Na afloop liepen we terug naar Middelburg.

Voor het schieten gingen we naar de schietbaan bij de Sloedam. Daar werd een aantal patronen uitgereikt, waarmee op een schijf moest worden geschoten. Vanuit een loopgraaf onder de schijf werden met een aanwijsstok de resultaten aangewezen. Er golden strenge veiligheidsmaatregelen. Nauwkeurig werd gecontroleerd of er geen patronen in een geweer waren achtergebleven.

Marsen – kaartlezen – exercitie

De marsvaardigheid werd op peil gehouden door ons vanuit Middelburg over de Nieuwe Vlissingseweg naar Souburg te laten lopen en dan over de Oude Vlissingseweg weer terug naar de kazerne. Gewoonlijk nam dat een halve dag in beslag. Bij een kaartleesoefening werden we eens met oude stafkaarten op pad gestuurd. Daar stond het overzetveer bij Abeele nog op aangegeven. Vrijwel iedereen liep daar

op de Kanaaldijk vast, maar als geboren Vlissinger tuinde ik daar niet in. De COAK had ook een eigen Vierdaagse-detachement, dat trainde onder leiding van sergeant-majoor Knol. Na afloop van de Vierdaagse werden de deelnemers zaterdag op het kazerneplein verwelkomd. Ook exercitie stond op het menu, meestal

in de Koningstraat vier minuten de bel luiden. Ook werd de wacht in het militair hospitaal en de school gewaarschuwd. Rijwielordonnansen werden uitgezonden om het thuiswonende personeel op te roepen. Het buiten Middelburg wonende personeel werd via de plaatselijke politie of de marechaussee gewaarschuwd.

Parade van de COAK op het Molenwater te Middelburg in het najaar van 1952. Vooraan, derde van rechts, Jules Braat. (Coll. J. Braat)

op en rond het Molenwater. Er klonken commando's als "Over den schouder... geweer..., zet af... geweer," waarbij wij de bijbehorende bewegingen moesten maken.

Alarmpoefeningen

Om de paraatheid te testen werden er af en toe in de vroege ochtenduren alarmoefeningen gehouden. Soms hadden we daar al een vermoeden van, want als we het kader met helmen op zagen lopen, broeide er meestal iets.

De opdracht voor de alarmtoestand werd door de commandant van de COAK gegeven en uitgevoerd door de officier van piket, die belast was met het toezicht op de wacht. Deze liet de wachtcommandant

Door het luiden van de bel was natuurlijk de hele kazernebewolking wakker geworden. Het betekende je bed uit en in gevechtspakking naar de binnenplaats. Vandaaruit werd je uitgezet over diverse objecten. Zelf stond ik een keer 's morgens vroeg, nog slaperig, op een brug aan de Langevielesingel bij de Griffioen, en een andere keer bij de spoorbrug over het Kanaal door Zuid-Beveland. Na afloop van zo'n oefening was het meestal etenstijd. 's Middags hadden we weer gewoon les.

Wachtlopen

Wachtlopen is niet uit de militaire samenleving weg te denken, dus ook niet bij de COAK. Bij de kazerneingang aan de

Koningstraat stond een schildwacht en op de binnenplaats zat de wachtcommandant. Verder zat er wachtpersoneel in het militair hospitaal, in de school en in het Waaggebouw aan de Balans. Toen in september 1952 bij Poelendaale een zwembad werd aangelegd, voerde de genie het grondwerk uit en werd het geniematerieel 's nachts door COAK'ers bewaakt.

Een wacht duurde vierentwintig uur, steeds twee uur op en vier uur af. Als 'post geweer' in de Koningstraat liep je daar te 'schilderen', heen en weer te lopen dus. Bij regen kon je in het schilderhuisje gaan staan. Als een meerdere passeerde moesten de verschuldigde eerbewijzen worden gebracht. Dat luisterde heel nauw. Als je het verkeerd deed werd je erop aangesproken.

Ook het tenue moest voldoen aan de voorschriften. Bij koud weer bijvoorbeeld, mochten pas overjassen gedragen worden na toestemming van de officier van piket. Bezoekers moesten zich melden bij de wachtcommandant voor een pasje.

Slapen op wacht was streng verboden.

Niettemin kwam het voor. Op 24 februari 1952 trof de officier van piket in het militair hospitaal de hele wacht slapend aan. Zij gingen direct de cel in en werden door andere militairen vervangen.

Op 3 juli datzelfde jaar werd er weer een soldaat slapend aangetroffen. Ook hij ging de cel in en kreeg daar enkele dagen later een zenuwtoeval. De dokter kwam erbij en besliste dat de arrestant drie keer per dag gelucht moest worden.

Ik woonde in de buurt, en dat had zo zijn voor- en nadelen. Ik werd nogal eens ingezet als wacht tijdens de feestdagen. Zo ook met Oud en Nieuw 1952/'53. We moesten 's nachts een ronde lopen langs diverse objecten, toen dat uitliep op het

gooien van sneeuwballen naar de verpleegsters van het ziekenhuis aan het Noordpoortplein. Gelukkig geen officier van piket gezien!

Soms werd een soldaat tijdens het wachtlopen onwel en na overleg met de dokter werd dan zo nodig een vervanger aangewezen.

Het kwam ook voor dat militairen die met verlof waren, en voor wacht waren aangewezen, zich ziek meldden. Bij twijfel over hun gezondheidstoestand werden de marechaussee en een arts ter plaatse ingeschakeld. Wanneer het een onterechte ziekmelding was werd er een straf, zoals streng arrest, opgelegd.

Voor de nacht werd aan het wachtpersoneel voedsel verstrekt. Op 22 juni 1952 deelde de officier van piket mee dat hij de rantsoenen te overvloedig vond, want overal in de wacht trof hij brood, beleg, kaas, ham en pakjes margarine aan. Hij drong aan op vermindering van de rantsoenen. Er waren grote verschillen tussen de diverse officieren van piket. De een vermeldde over een hele week: "Geen bijzonderheden", terwijl de ander over één dag een bladzijde vol schreef: over het niet naleven van de consignes, een radio in de wacht, de reservesleutels en de toestand van het wachthuisje. Er was niet altijd eenheid van beleid en daar maakten de dienstplichtigen dankbaar gebruik van.

Voeding

Het eten werd opgediend in de eetzaal op de tweede verdieping van het gebouw aan de Noordstraat. Tegen etenstijd verzamelden de militairen zich als een stel hongerige wolven op de binnenplaats. Het wachten was op het woord 'wachtcommandant', het teken om de bel te luiden. Wij renden

dan de trap op naar de eetzaal om een goed plekje uit te zoeken.

Voor de maaltijd werd 'een ogenblik stilte' verzocht, waarna het eten kon beginnen onder het toezien van de sergeanten van de week. Aan het einde van de maaltijd volgde weer 'een ogenblik stilte' en daarna was het 'stapelen', het met veel lawaai opstapelen en wegbrengen van de borden.

Het eten was goed, maar er waren wel eens dagen dat het minder was. Op 8 februari 1952 waren er bij het ontbijt te weinig muisjes en op 19 februari zat er kolengruis in het gehakt.

Incidenteel hadden ook de officieren klachten, zoals over brood dat niet naar behoren was gebakken waardoor er raar uitgevallen sneden werden opgediend.

Ook waren de dekschalen niet altijd schoon. De gamellen waarin het eten werd vervoerd, stonden na het schoonmaken in de buitenlucht, waardoor ze stoffig werden en gingen roesten.

Om de zoveel weken had je broodcorvee. Enkele leerlingen moesten dan 's morgens vroeg naar de keuken om voor de kazernebevolking machinaal brood te snijden.

Sport

Voor de binnensport konden we gebruik maken van een geïmproviseerd zaaltje in de kazerne en voor de buitensport gingen we naar het sportveld aan de Nadorst. Het sporten gebeurde onder leiding van de sportinstructeurs Bevelander en Van Leeuwen. Naast de gebruikelijke oefeningen kon je proberen het MLV (Militair Lichamelijke Vaardigheid)-insigne te behalen waarvoor een aantal proeven moest worden afgelegd. Ik legde alle proeven met goed gevolg af maar strandde in het zicht van

de haven, want met handgranaatwerpen haalde ik de vereiste afstand niet.

Op een dag werd een veldloop georganiseerd over een deel van de bolwerken en singels, waarbij ik als derde eindigde. Als beloning kreeg ik een pakje sigaretten! De topper op sportgebied was de sportdag met de administratieve opleiding van het Belgische leger uit Mechelen op 4 september 1952. Op het programma stonden hoog- en verspringen, hardlopen over diverse afstanden en een voetbal- en een volleybalwedstrijd. De ontmoeting, waarbij de hele COAK aanwezig was, werd op het Nadorstterrein gehouden. Vanaf de zijlijn konden we toekijken en de onzen aanmoedigen, een gemakkelijke dag zozegd. De sportieve strijd werd met ruime overmacht door de Belgen gewonnen. Na afloop reikte majoor Potteboom op het kazerneplein de prijzen uit en kregen we voor de rest van de dag vrijaf.

Beëdiging – parade

Een ander evenement was de beëdiging van twaalf officieren op 5 december 1952 op het Nadorstterrein, een dag vol sterren en balken. Aanwezig was de commandant van het dienstvak, brigadegeneraal De Leur, onder het IMA-personeel ook wel 'de Zeur' genoemd.

Nadat we in carré waren opgesteld, werd de ban geopend en speelde de Koninklijke Militaire Kapel het Wilhelmus. Daarna werd het benoemingsbesluit voorgelezen en legden de nieuwe officieren de eed van trouw af. Tijdens de hele ceremonie stonden wij met gepresenteerd geweer, hetgeen inspannend was omdat de plechtigheid vrij lang duurde. Na afloop was er een defilé voor de nieuw benoemden op het Molenwater.

Gezondheidszorg

De gezondheidszorg was toevertrouwd aan dokter Reijerse, huisarts en tevens officier van gezondheid. Hij behoorde ook tot het lerarenkorps en doceerde gezondheidsleer.

De Militair Geneeskundige Dienst (MGD) zetelde op het terrein van het militair hos-

De linkerleugel van het kazernegebouw te Middelburg (Koningstraatkant), gezien vanaf de binnenplaats. (Coll. J. Braat)

pitaal en in dat gebouw was een ziekenzaaltje. Wie iets mankeerde ging op ziekenrapport en moest soms 'kwartierziek' in bed blijven. Dokter Reijerse maakte zo nodig een ronde langs de zieken. In januari 1953 waren dat er zoveel dat de officier van piket de beschikking kreeg over een koortsthermometer.

Tijdens een epidemie van kinderverlamming, in de zomer 1952, kregen we de opdracht 's nachts een natte handdoek over de deur van onze kastjes te hangen. Het nut daarvan heb ik nooit ingezien. Voor 'doorlichting' moesten we met een extra trein 's morgens vroeg naar Den Haag Holland Spoor en vandaar liepen we door de stad naar het hospitaal. Na het doorlichten gingen we eten in de oude Alexanderkazerne en daarna reisden we weer per trein terug naar Middelburg. Er was een hele dag mee gemoeid.

Verlof

Verlof was een van de levensbehoeften van de dienstplichtige. Als regel gingen de militairen onder geleide naar het station, maar sommigen gingen stiekem op eigen gelegenheid. Als de officier van piket dat merkte, werden ze naar de kazerne teruggestuurd en mochten ze in het gunstigste geval een trein later vertrekken.

Op het perron moesten de militairen in het gelid blijven staan tot de trein binnenreed. Ook hier waren er beleidsverschillen en bestond er niet altijd duidelijkheid over wat nu wel en niet was toegestaan.

Het ging ook wel eens mis aan het NS-loket. Op 3 mei 1952 kochten zoveel COAK'ers een kaartje dat de gewone reizigers moesten wachten en op 18 juli was de trein veel te kort voor de 350 verlofgangers (vakantiedrukke?).

Hotelfunctie

Regelmatig werd in de kazerne onderdak verschaft aan militairen van andere onderdelen. Aan de poort moesten die hun militair legitimatiebewijs en eventueel een rijopdracht tonen en dan werd er nagegaan of het verzoek gewettigd was. Als alles in

orde werd bevonden, kregen zij logies in het Militair Hospitaal.

Niet alleen land- en luchtmachtpersoneel logeerde bij de COAK, maar ook marinepersoneel wanneer het de woon- of standplaats niet meer kon bereiken. In zo'n geval werd de marechaussee ingelicht. Het bleef niet altijd bij een enkele gast. Soms waren het hele detachementen, zoals op 13 mei 1952 toen een detachement van 44 man van het infanterie-regiment Chasse in Middelburg overnachtte. In september 1952 was een geniegroep, behulpzaam bij het grondwerk voor het zwembad bij Poelendaele, in het militair hospitaal gelegerd en op 18 oktober was de Marinierskapel voor een maaltijd te gast.

Contacten met de burgerij

Het leven van een COAK'er speelde zich voor een groot deel af binnen de kazerne-muren, maar 's avonds was je meestal vrij en kon je de bioscoop bezoeken of iets dergelijks.

Verskillende militairen hadden een studie-adres, vaak via een kerkgenootschap verkregen. Het bleef daar niet altijd bij studeren alleen. Soms ontstonden er romances en menige Middelburgse schone is met een COAK'er getrouwd. De schrijver van dit artikel is er een treffend voorbeeld van! De COAK'ers zetten zich ook wel in voor de Middelburgse gemeenschap. Zij gaven bijvoorbeeld bloed, collecteerden voor een goed doel of werden lid van een vereniging. Een enkeling deed zelfs belijdenis in de Nederlands-hervormde kerk.

Zo nu en dan werd er voor de COAK'ers in het Schuttershof een ontspanningsavond georganiseerd. Er trad dan bijvoorbeeld een toneelgroep van de dienst Welzijnszorg op of een particulier gezelschap

kwam ontspanning brengen. Dit werd zeer gewaardeerd.

Sergeantsexamen

In januari 1953 deed ik sergeantsexamen. Weer zaten we in het militair hospitaal te blokken nadat we tevoren de nodige studie-uren hadden gekregen om alles nog eens door te nemen. Tijdens de examenperiode heerste er een griep epidemie en lagen er veel militairen op bed.

Eind januari 1953 was mijn COAK-periode voorbij, ik was geslaagd en tot sergeant bevorderd. Tegelijkertijd kreeg ik opdracht om mij op maandag 2 februari in Wezep bij de genie te melden.

Zaterdag 31 januari deed ik met mijn vriendin in Middelburg nog enkele inkopen. Er stond toen al veel wind...

Watersnood

In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 raasde een zware noordwesterstorm over Nederland, die een golf van ellende veroorzaakte en ook voor de COAK gevolgen had.

In die nacht werd de commandant van de 1e COAK om 4.35 uur opgebeld door de beheerder van het fort Ellewoutsdijk die hem mededeelde dat de dijk bij het fort water doorliet. Majoor Potteboom gaf opdracht de in het fort aanwezige munitie naar boven te brengen om aantasting door zeewater te voorkomen. Daarna alarmeerde hij de Commissaris der Koningin en de directeur van de Waterstaat. Verder liet hij al het in- en uitwonende personeel alarmeren en materieel klaarzetten om uit te rukken.

Om 6.10 uur vertrok Potteboom met een jeep en een drietonner in gezelschap van ongeveer dertig COAK'ers richting Elle-

woudslijk om daar te proberen de waardevolle uitrusting veilig te stellen. Dat lukte niet en de groep keerde terug naar Middelburg. Daar vroeg Potteboom aan de bevelhebber van de 3e militaire afdeling, generaal Warringa, toestemming om honderd man COAK-personeel ter beschikking van de Commissaris der Koningin te stellen en

Jules Braat (links vooraan) met zijn mede-COAK'ers, 1952. (Coll. J. Braat)

dat contingent uit te breiden met alle militaire verlofgangers waarop de hand kon worden gelegd. Dat voorstel werd goedgekeurd. Omstreeks 8 uur meldde Potteboom zich bij de Commissaris der Koningin en bracht deze in contact met de bevelhebber van de 3e militaire afdeling. Afsproken werd hulpploegen te formeren waarvan de inzet zou worden bepaald door de Commissaris en de hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat.

Een patrouille werd Middelburg ingestuurd om alle militaire verlofgangers op te dragen zich in de COAK-kazerne te melden. Verder kreeg een onderofficier opdracht schoppen te kopen en werd er voor acht dagen drinkwater getankt.

Aan het eind van de ochtend kwamen de

eerste verzoeken om hulp, vanuit Kleverskerke en Westkapelle. Onder leiding van een officier werd een drietal groepen van vijftintig man uitgezonden om zandzakken te vullen en te plaatsen.

Aan het begin van de middag vroeg Vlissingen om hulp. Een kapitein werd met het restant van de soldaten, ongeveer twintig man, uitgezonden.

In de loop van de middag werden nog eens honderd man, vermoedelijk opgetrommelde verlofgangers, naar Vlissingen gezonden om bij de bedreigde dijken zandzakken te vullen en te vervoeren.

Op het Vlissingse politiebureau had zich inmiddels een veertigtal militairen (verlofgangers) verzameld die een soort orde-dienst vormden en hielpen bij de dijkversterking.

Toen omstreeks 18.00 uur de dijk bij Ritthem dreigde te bezwijken, werden daar nog vijfendertig man van de COAK ingezet en ook een jeep geplaatst om het gat met de koplampen te verlichten.

Aan het einde van de dag werd het grootste deel van de ploegen uit Arnemuiden, Kleverskerke en Vlissingen teruggeroepen. In de periode 2 tot 7 februari 1953 verleende de COAK hulp waar gevraagd en nodig, bij de dijken in Ritthem en Westkapelle en bij de Sloedam. Er werd een keuken ingericht vanwaaruit dagelijks 700 à 1.000 burgers uit het ondergelopen deel van Vlissingen werden gevoed. Verder werden bewakingstaken verricht, onder andere bij Arnemuiden, Veere en Vrouwenpolder, alsmede op Noord- en Zuid-Beveland.

Ook molken de COAK'ers honderden uit Schouwen geëvacueerde koeien en werkten ze mee met het laden en lossen van boten met materieel voor dijkherstel of met spullen van het Rode Kruis.

Inzet

In het watersnoodweekend was ik met verlof bij mijn ouders in Vlissingen. Zondagochtend hoorde ik via de radio dat alle militairen zich moesten melden. Omdat ik de COAK had verlaten, besloot ik mij op het politiebureau te melden. Daar had zich een groep militairen van diverse pluimage verzameld en enkele officieren probeerden in dit ongeregelde stelletje enige orde aan te brengen. Aan het eind van de ochtend kreeg ik de opdracht om met enkele andere militairen post te vatten aan het begin van de Coosje Buskenstraat om publiek dat naar de Boulevard wilde, tegen te houden. Alleen Boulevardbewoners mochten worden doorgelaten.

Omstreeks 17.00 uur werd ik afgelost en meldde ik mij weer op het politiebureau. Eten was er niet en ik kreeg toestemming om daarvoor naar huis te gaan.

Na terugkeer werd ik van 19.00 tot 22.00 uur geposteerd bij de Leeuwentrap, weer met de opdracht niemand door te laten. Na aflossing en na overleg met de commandant mocht ik thuis gaan slapen.

Nog enkele dagen draaide ik soortgelijke diensten maar halverwege de week kwam bericht van de COAK dat ik mij daar moest melden. Men was er op de een of andere manier achtergekomen dat ik in Vlissingen zat.

In Middelburg meldde ik mij in de kazerne en ik werd ingedeeld in de 'smeerploeg' die voor de werkers aan de dijk lunchpakketten samenstelde.

De COAK maakte in die dagen een chaotische indruk. Het anders zo netjes geklede kader liep rond in werkkleding en overal zag ik vreemde militairen. Bedden werden dubbel beslapen: na de dagploeg kroop de nachtploeg in het nog warme bed.

In het schoolgebouw lagen hulpgoederen opgeslagen. Samen met nog een paar militairen moest ik die 's nachts bewaken. Daarna werd ik als wachtcommandant naar Arnhem gestuurd om geïndeed gebied te bewaken. Ik stond daar 's nachts in sneeuwbuien langs de spoorlijn en er was niemand te zien. We waren ondergebracht in een gebouw van het Rode Kruis. Ons bed was een draagbaar en redelijk comfortabel.

Toen de toestand na een dag of tien enigszins was genormaliseerd, werden we uit Arnhem teruggetrokken en kreeg ik opdracht naar mijn onderdeel in Wezep te vertrekken. Daarmee was een definitief einde gekomen aan mijn COAK-periode, waaraan ik met genoegen terugdenk.

Jules Braat

Geraadpleegde bronnen

Dienstvak Verzameling Militaire Administratie te Bussum:

– *Dagboek Officier van Piket 1952/begin 1953 1e COAK.*

– *Verslag door Commandant 1e COAK over militaire bijstand tijdens de watersnood van 1953.*

Archiefdepot Ministerie van Defensie te 's-Gravenhage:

– *Archief 1e COAK 1952/1953.*

– *Archief Inspecteur Militaire Administratie 1952/1953.*

– *Brievenboek Hoofdkwartier Generale Staf 1952.*

Zeeuws Documentatiecentrum:

– *'Provinciale Zeeuwse Courant', 1952.*

Eigen ervaringen van de auteur.